

VAN BRABANT (LEIDEN EN WESTLAND, VEERTIENDE EEUW)

"+ S FLORENT[II DE BRABAN]TIA" luidt het omschrift van één van de twee zegels aan een charter van 21 februari 1324¹, waarbij de oorkonder "ic Florens van Braband [...] vore Jhans ziele van Braband mijns vaders ende vore die mine", m.a.w. voor het houden van memoriediensten, de Heilige Geest te 's-Gravenzande 5 schellingen 's jaars gaf, verzekerd op de zuidelijke helft van tien morgen land gelegen in Zandambacht bezuiden de poort². Het wapen op het zegel vertoont een hand met de vingers omhoog, de binnenzijde zichtbaar en de duim naar (heraldisch) links.

De naam Van Brabant, zowel bij de vader Jan als bij de zoon Florens, wekt associaties met Machteld van Brabant, die als weduwe van graaf Floris IV van Holland in 's-Gravenzande woonde en in 1267 overleed. Een vernoeming van Jan van Brabant naar een telg van het hertogelijk huis van Brabant³ is gelet op de middeleeuwse naamgevingsgebruiken niet uit te sluiten.

Het charter van 21 februari 1324 is niet de oudste bron aangaande het geslacht Van Brabant. Reeds op 4 augustus 1304 vaardigde de Leidse burggraaf Hendrik (van Kuik) een oorkonde uit⁴, die aldus begint: "Wi Heynric, riddere, burchgrave van Leyden, maken cond allen luden dat wi ghegheven hebben Florens van Brabant, onsen lieven neve, ende bekennen dat die vier morghen lants die Alijd zijn moeder van ons hout te liene, comen zullen [...] op des voirseyts Florens outste kint". Florens van Brabant kreeg dus van de burggraaf de toezegging, dat de vier morgen land die door zijn moeder Alijd in leen gehouden werden, op (hem en) zijn oudste zoon zouden overgaan.

Het feit dat Florens van Brabant door de burggraaf *onsen lieven neve* genoemd werd, maar dat zijn moeder Alijd de vier morgen land in leen hield, kan erop wijzen dat hij via zijn moeder met de burggraaf verwant was. Merkwaardig is dat in de akte niet vermeld wordt, waar de vier morgen lagen. Dit blijkt echter uit een aantekening die aan het afschrift van de akte is toegevoegd: "Item dese vier morghen voirs. legghen int ambocht van der Wateringhe, in Naeldwikerbroec". Er is als kanttekening aan toegevoegd: "Jan van Brabant", waarmee Florens' oudste zoon, de latere bezitter, zal zijn aangeduid.

Het wapen van Florens van Brabant, een hand, doet denken aan dat van het Leidse geslacht Van der Hant. Florens' zoon Jan van Brabant

woonde in Leiden.

F.J.W. van Kan heeft in zijn proefschrift "Sleutels tot de macht. De ontwikkeling van het Leidse patriciaat tot 1420", Hilversum 1988, twee geslachten onderscheiden, Van Brabant en Van Catwijck. Wel veronderstelde hij familiebanden tussen beide, doch blijkens de oorspronkelijke versie van bijlage 8 (geleverd als digitaal bestand) heeft hij de oudste generaties enigszins door elkaar gehaald, hetgeen een goed begrip van de verwantschapsrelatie in de weg heeft gestaan. Inmiddels is duidelijk geworden dat Florens van Brabant behalve een zoon Jan van Brabant nog een zoon Dideric / Dirc / Diddebo(e)y had. Op 28 april 1341 beleende "ick Jan van Pollanen, ridder [...] Diedeboeye Florenszone van Brabant [...] mijnen neve" met een huis en hofstede in Katwijk aan den Rijn en drie morgen land in Valkenburgerbroek, geheten "tsGoithuys made", waarvan deze de eigendom tevoren aan hem had afgestaan⁵ - een transactie die wel meer voorkwam. Wel zouden bij ontstentenis van wettige nakomelingen "dese vors. huysinge, hofstede ende lant vors. comen up den nagelnaest [de naaste verwant] die van Florys lijve van Brabant van wittachtiger boerte [van wettige geboorte] comen ware, Diedeboys vader vors. [...]". "Dirc van Brabant" wordt op 10 augustus 1342 als belending te 's-Gravenzande genoemd⁶. In zijn functie van schout van Katwijk bekrachtigde hij verscheidene oorkonden, b.v. als "Diddeboy" op 2 januari 1336 en als "Dirc Floryssoen" op 21 december 1348⁷. Op 15 maart 1366 beleende "Dirc van Wassenair, borchgraef van Leyden, ridder [...] Dirc Floryssoen van Brabant minen neve" met een kampje lands ter grootte van drie morgen, geheten Anneboeys weer, gelegen in de ban van Maasland. In de kantlijn is vermeld: "Diddeboey van Catwijk"⁸. Als "Dirc Floryssoen van Brabant" en "Dirc Diddeboey" komt hij in 1368 als schepen van Leiden voor⁹.

Van Kan rekent de geslachten Van Brabant en Van Catwijck tot de riddermatige¹⁰; hiervoor pleit de vermelding van "Diddeboey van Catwijk", heemraad van Rijnland, als "knape" in twee oorkonden van 4 augustus 1363¹¹ en van zijn zoon Heynric als "knape" op 13 augustus 1365¹². De naam Van Catwijk is overigens afgeleid van het zowel door Dideric / Dirc / Diddebo(e)y Florensz. als zijn zoon Heynric vervulde ambt van schout van Katwijk.

Diddebo(e)y was behalve in Katwijk aan den Rijn, 's-Gravenzande en Maasland ook in Monster gegoed: aldaar is in 1378 sprake van

"Diddeboys erffname van Catwijk" en van "Diddeboys lant van Catwijk"¹³. Hoewel hij op 15 december 1375 nog als heemraad van Rijnland in functie was¹⁴, leefde hij dus in 1378 niet meer. Hij is in de St. Pieterskerk te Leiden begraven; op zijn graf werden jaarlijks diensten gehouden voor de "memorie Diddeboys, sijns vaders ende sijns moeders ende Heynric sijns soens"¹⁵.

Heynric Diddebo(e)ysz., evenals zijn vader schout van Katwijk (met inbegrip van Valkenburg)¹⁶ en schepen van Leiden¹⁷, was gehuwd met jonkvrouwe Badeloghe, een dochter van Philips van Wassenaar, burggraaf van Leiden¹⁸. Zij was een achterkleindochter van de Leidse burggraaf Hendrik (van Kuik), die in 1304 Florens van Brabant *onsen lieven neve* genoemd had, en was dus in de verte verwant met haar man. Over een legaat van haar vader Philips van Wassenaar ontstond een geschil tussen Heynric Diddebo(e)ysz. en haar broer Dirk van Wassenaar, burggraaf van Leiden, dat op 28 juni 1369 werd bijgelegd¹⁹. Blijkens een boedelscheiding tussen jonkvrouwe Badeloghe en haar kinderen is Heynric Diddebo(e)ysz. vóór 12 november 1371 overleden²⁰, - betrekkelijk jong, hetgeen zijn vermelding bij de memoriediensten voor zijn vader en diens ouders verklaart. Zijn weduwe hertrouwde vóór 29 juni 1372 met Willem Smeder²¹, schout van Leiden, maar is enige jaren later overleden²². Op 3 april 1383 vestigde "Philips Henricszoen tot Catwijk" ten gunste van de parochie Rijnsburg een jaarlijkse rente van 10 schellingen op zijn huis gelegen te Katwijk bij het gasthuis "in rechten testament voer Mechtelt van Sc/St...wijk [?] myr oudermoder [grootmoeder] ziele ende myr joncfrou moder [moeder] bewisen hiet, dien God ghenedich si"²³. Philips Heynricsz., zoon van jonkvrouwe Badeloghe en vernoemd naar haar vader Philips van Wassenaar, bezat een huis in Katwijk aan den Rijn, dat hij op 2 augustus 1397 aan de toenmalige burggraaf van Leiden verkocht²⁴.

Van Dideric / Dirc / Diddebo(e)y Florensz. zijn twee verschillende zegels met hetzelfde wapen bekend. Van het eerste type dateren de vroegste exemplaren uit 1336²⁵; het omschrift luidt: "+ S' DIDERIC FLORIS SOEN". Het wapen vertoont een dwarsbalk, zoals ook de burggraven van Leiden voerden, met erboven twee handen en eronder een hamer. Het is een ongewoon wapen dat men behalve bij hem, zijn zoon Heynric Diddebo(e)ysz. en zijn kleinzoon Philips Heynricsz. nog bij een zoon van zijn broer Jan van Brabant, Jan Baertout, aantreft. Zonder aantoonbaar verband komt het in de tweede helft van de vijftiende eeuw in het Westland²⁶ en in het midden van de zestiende

eeuw te Gorinchem²⁷ voor. Vermeerderd met een schildhoek en een hartschild, wordt het tegenwoordig nog gevoerd door het adellijke geslacht Speelman, afstammend van de gouverneur-generaal van Indië Cornelis Speelman, wiens voorgeslacht in Vlaardingen woonde²⁸.

De oudste zoon en leenvolger van Florens van Brabant heette, naar zijn grootvader, Jan van Brabant. Hij was in Leiden woonachtig en was enige malen schepen en burgemeester van deze stad. Wij kennen zijn schepenzegel, dat echter, volgens het aanvankelijke gebruik²⁹, een sleutel vertoont, het attribuut van St. Pieter, de patroonheilige van Leiden.

Jan van Brabant had eigen grondbezit in Valkenburg, en wel drie morgen land genaamd Heykenwere, die hij op 23 juli 1327 afstond aan graaf Willem III van Holland om er vervolgens door deze weer mee beleend te worden³⁰. Eenentwintig jaar later, op 8 juli 1348, verzocht Jan van Brabant dit leen over te mogen dragen aan zijn zoon Jan Baertout, hetgeen werd toegestaan³¹, terwijl bij diezelfde gelegenheid Jan Baertout de gunst verkreeg dat zijn vrouw Alijd Hughendr. van den Bosch levenslang het vruchtgebruik van het land zou genieten³². Jan van Brabant is na 16 september 1370 overleden³³.

Ook Jan Baertout was schepen van Leiden en wij kennen eveneens zijn schepenzegel, dat nu geen Leidse sleutel, maar een familiewapen vertoont. Het is het wapen dat wij al van zijn oom Dideric / Dirc / Didd(e)bo(y) Florensz. kennen: een dwarsbalk met erboven twee handen en eronder een hamer. Jan Baertout komt niet voor met de naam Van Brabant. Hij is dus vernoemd naar een Jan Baertout, mogelijk een verwant van moederskant³⁴. Zijn huwelijk is (dan wel: zijn beide huwelijken zijn) kinderloos gebleven - reden waarom hij in 1378 beschikkingen heeft getroffen over de vererving van zijn leenbezit, met name van de vier morgen in Wateringen die hij van de Leidse burggraaf in leen had en die al van zijn overgrootmoeder Alijd waren geweest. De aanhef van de desbetreffende oorkonde, van 16 augustus 1378, uitgevaardigd door de burggraaf³⁵, luidde aldus: "Wi Dirc van Wassenair, burchgrave van Leyden, ridder, doe cond allen luden dat ic verlient hebbe ende verliene Jan Bertout onsen neve [...] vier morghen lands die gheleghen sijn in den ambocht van der Weteringhe". Het betrof dus de vier morgen in Naaldwijkerbroek in het ambacht Wateringen, die in 1304 door burggraaf Hendrik (van Kuik) aan zijn *lieven neve* Florens van Brabant waren toegezegd.

In de akte is de opvolging voor het Wateringse leen van Jan Baertout heel precies geregeld: "Wair dat Jan Bertout voirs. storve sonder wittachtighe blikende boirt [ware het dat Jan Bertout zou sterven zonder wettige nakomelingen], so souden dese vier morghen voirs. comen aen Florys van Brabant Heynricszoen sinen neve of op sijn trouwede kinder, ende storve Florys sonder wittachtighe boirt, so souden se comen aen Hasekijn Florysdochter Janssoen van Brabant, ende storve Hasekijn sonder wittachtighe boirt, so souden se comen op den naghelnaesten [de naaste verwant] die ghecomen is van Florys van Brabant Jan Bertouts oudevader [grootvader] die ghecomen is van wittachtigher boirt ende die man voirt wijf dair si beyde even na sijn."

De opvolging is dus zo geregeld dat bij kinderloos overlijden van Jan Baertout zijn neef Florys van Brabant Heynricsz. beleend zou worden. Mocht ook deze zonder wettige nakomelingschap overlijden, dan volgt "Hasekijn Florysdochter Janssoen van Brabant" [Hasekijn, Hase, dochter van Florys, die een zoon was van Jan van Brabant]. De akte lijkt te impliceren dat Jan Baertout twee broers heeft gehad, die beiden in 1378 al overleden waren: Heynric [Jansz.], nalatende een zoon Florys Heynricsz., en Florys Jansz., nalatende een dochter Hasekijn. Als ook Hasekijn zonder nageslacht zou overlijden, zouden de mogelijkheden van vererving onder de nakomelingen van Jan van Brabant uitgeput zijn en zou men moeten nagaan, wie onder de nakomelingen van diens vader - Jan Baertouts grootvader - Florys van Brabant de naastgerechtigde was.

Opmerkelijk is dat toen Jan Baertout in 1393 overleden was³⁶, noch zijn neef Florys Heynricsz., noch Hasekijn hem in zijn leenbezit is opgevolgd. Beiden waren reeds overleden. Het memorieboek van het St. Catharinagasthuis vermeldt de "jarichtijt Jan Bartouds, sijns vader, sijnre moeder, Alijt sijns wijfs, Alijt sijnre suster ende Florys van Brabant sijns neven"³⁷. Van Hasekijn is bekend dat zij in 1383 is overleden³⁸.

Weliswaar is er geen belening met het burggrafelijke leen in Wateringen na de dood van Jan Baertout bekend, maar wel die met het andere leen in Valkenburg, Heykenwere, dat hij van zijn vader gekregen had en dat een leen was van de Hollandse graaf. Met dit leen nu werd op 24 augustus 1393 beleend "Hughe Andries Severytsz[oens]z[oen]"; de akte vermeldt nog dat dit leen "hem aenquam van Jan Baertout Jan van Brabants z[oen] sinen oem"³⁹. Met het

burggrafelijke leen in Wateringen is Hughe Andriesz. pas op 12 mei 1421 beleend⁴⁰.

Doch wie was Hughe Andries Severytsz.z.? Van Kan houdt hem voor een zoon van Andries Geryt Zeverytsz.z., uit een vooraanstaande Leidse familie afstammend van Andries' grootvader Zeveryt Gerytsz. Wij kennen het schepenzegel van Hughe Andriesz., waarop als wapen is afgebeeld: drie palen, de rechtse boven beladen met een vijfpuntig sterretje⁴¹. Men moet dus concluderen dat de beide lenen van Jan Baertout in het bezit van een ander geslacht zijn overgegaan. Toch wordt in de leenakte van 1393 Jan Baertout als *oem* van Hughe Andries Severytsz.z. aangeduid, zodat er althans een verwantschapsrelatie in vrouwelijke lijn moet zijn geweest. Maar welke, is de vraag. Hoewel het denkbaar is dat Hughe Andriesz. een dochterszoon van Florys van Brabant Heynricsz. was, is het chronologisch aannemelijker dat hij een zoon van Hasekijn is geweest. De opvolgingsregeling voorzag weliswaar nog in een derde mogelijkheid, nl. dat als de nakomelingschap van Jan van Brabant geheel zou zijn uitgestorven, het leen terug zou gaan naar de nakomelingen van diens vader Florys van Brabant. In dat geval zou het leen echter zeker niet op een nakomeling in vrouwelijke lijn zijn overgegaan, omdat er nog nageslacht in de mannelijke lijn was - nl. van Dideric / Dirc / Diddelbo(e)y Florensz. - en dat ging voor.

Voor de veronderstelling dat Hughe Andriesz. een zoon is geweest van Hasekijn, is nog aan te voeren dat Hughe Andriesz. onder meer twee kinderen had, geheten Jan Baertout en Hase⁴² - Jan Baertout naar de erflater, Hughe's *oem* (waarschijnlijk zijn oudoom), en Hase naar Hasekijn, mogelijk Hughe's moeder.

Wij verlaten het geslacht Van Brabant en volgen het leenbezit in de handen van Hughe Andriesz. en diens zoon Jan Baertout Hughenz. Hughe Andriesz. was een Leids schepen, die in de Hoekse en Kabeljauwse twisten als Kabeljauw bekendstond. Hij was getrouwd met Machtelt Geryt Pietersz.dr., voor wie hij op 29 december 1420 van de grafelijkheid⁴³ en op 19 mei 1421 van de burggraaf⁴⁴ een douarie, gevestigd op zijn respectieve lenen, verkreeg. Hij moet kort voor 1428 zijn overleden; zijn vrouw Machtelt overleefde hem⁴⁵.

Zijn zoon Jan Baertout Hughenz. is onmiskenbaar vernoemd naar de Jan Baertout, aan wie Hughe Andriesz. zijn leenbezit te danken had⁴⁶. De beleningen met het grafelijke leen in Valkenburg, Heykensweer,

weerspiegelen de woelige tijden: op 15 januari 1428 wordt Jan Baertout Hughenz. door Philips van Bourgondië beleend, op 14 december 1430 door Jacoba van Beieren en op 10 april 1439 opnieuw door Philips van Bourgondië⁴⁷. Het verbaast dan ook niet dat Jan Baertout Hughenz., die koopman was in Leiden en in 1444/1445 schepen van die stad, politiek in moeilijkheden kwam. Zijn betrokkenheid bij het Hoekse oproer van 1445 maakte niet alleen een vroegtijdig einde aan zijn bestuurlijke carrière⁴⁸, hij werd bovendien door de Raad (het latere Hof) van Holland veroordeeld tot een boete van 150 engelse nobelen. "Om grote nootzaken wille, zijn scattinge [...] te betalen" moest hij zijn leengoederen van de hand doen, zowel het grafelijke leen in Valkenburg⁴⁹ als het burggrafelijke in Wateringen⁵⁰. Zo werd het oude bezit der Van Brabants verspeeld. Jan Baertout Hughenz. is in of kort na 1480 overleden⁵¹.

Mijn dank gaat uit naar W. van Duijn, die mij op het geslacht Van Brabant opmerkzaam maakte⁵², en Dr. F.J.W. van Kan, wiens dissertatie "Sleutels tot de macht" nog tal van aanvullingen op het bovenstaande biedt.

1. GA Westland, voormalige gemeente 's-Gravenzande, oud-archief, inv. Hingman I nr. 112 = archief van de Heilige Geest te 's-Gravenzande, inv. Sernée, Drossaers en Feith (De archieven van kloosters en andere stichtingen in Delfland) nr. 77. De Navorscher, jg. 70 (1921), p. 211, 212. J. Dahmeijer, P.G. Reedijk en J. Sonneveld, 's-Gravenzande in verleden en heden, 's-Gravenzande 1981, p. 55.
2. Vermeldenswaard is nog een charter van 18 februari 1351, waarin een Florys van Brabant als belending genoemd wordt van een stuk land bij het Vlederbos in Zandambacht. Hierop werd toen door Michiel Hughenz. een jaarlijkse rente verzekerd ten behoeve van de Heilige Geest te 's-Gravenzande, die echter nog niet zou ingaan, "alsoe langhe als Agniese Jan Floryszoens dochter leeft"; zij had klaarblijkelijk haar lijftocht aan het land. Of haar vader Jan Floryszoen identiek is met Jan van Brabant, en zo ja, met welke, is de vraag. GA Westland, voormalige gemeente 's-Gravenzande, oud-archief, inv. Hingman I nr. 166 = archief van de Heilige Geest te 's-Gravenzande, inv. Sernée, Drossaers en Feith nr. 80. De Navorscher, jg. 70 (1921), p. 221, 222. Nog in 1407 is sprake van tweederde van tien morgen land gelegen te 's-Gravenzande bij de molen "in den lande dat geheten is Floris land van Brabant" (NA, archief van het klooster Maria Magdalena in Bethanië te 's-Gravenzande, nr. 19).
3. Machtelds achterneef hertog Jan I van Brabant werd in 1252 of 1253 (dan wel in 1254) geboren, vgl. Gens Nostra, jg. 46 (1991), p. 484.
4. Huisarchief Twickel, nr. 7394/1, fol. 45v.
5. NA, archief van de Nassause Domeinraad 1581-1811 met retroacta vanaf de dertiende eeuw, nr. 7318, fol. 346.
6. Koninklijke Bibliotheek, handschriften, 73 E 38, fol. 52v, Algemeen Rijksarchief te Brussel, archief van de familie Van Reynegom de Buzet, nr. 1074, fol. 165v.
7. NA, archief van de abdij van Rijnsburg, nr. 413 (2 januari 1336), archief van de abdij Leeuwenhorst, charters, nr. 166, 167 (21 december 1348).
8. Huisarchief Twickel, nr. 7394/1, fol. 31, vgl. nr. 7394/2, fol. 33.
9. Het is althans aannemelijk dat "Dirc Diddeboey", die als schepen van Leiden op 8 november 1368 en 10 december 1368 oorkondt (GA Leiden, archieven van de kerken, resp. nr. 517 en 676), identiek is met "Dirc Floryssoen van Brabant", die dat op 10 november 1368 doet (GA Leiden, archief van het Heilige Geest-weeshuis, nr. 428, fol. 42, nr. 429, fol. 40 links).
10. F.J.W. van Kan, Sleutels tot de macht. De ontwikkeling van het Leidse patriciaat tot 1420, Hilversum 1988, p. 37.
11. Hoogheemraadschap van Rijnland, oud-archief, nr. 9396, 9397. Groot charterboek der graaven van Holland, van Zeeland en

- heeren van Vriesland, door Frans van Mieris, dl. 3, Leiden 1755, p. 156, 157.
12. Huisarchief Twickel, nr. 7394/1, fol. 16.
  13. GA Westland, voormalige gemeente Monster, oud-archief, nr. 209, fol. 5v, 7v.
  14. Hoogheemraadschap van Rijnland, oud-archief, nr. 9508, fol. 15v.
  15. Koninklijke Bibliotheek, handschriften, 73 E 40, fol. 14, vgl. 73 E 39, fol. 16v, 73 E 41, fol. 8.
  16. Hij is niet identiek met "Heynrych Dilleboey", schout van Noordwijkerhout op 22 april 1360, die blijkens zijn zegel een ander wapen voerde (NA, archief van de abdij Leeuwenhorst, charters, nr. 219). Met laatstgenoemde staan "Heinric Dylleboy" en diens zoon Jan Heynricsz., vermeld op 20 januari 1428 (GA Leiden, archieven van de kloosters, nr. 1006), in verband.
  17. In die hoedanigheid oorkondde hij nog op 19 januari 1370 (GA Leiden, archief van de weeskamer, nr. 4168 a) en 19 februari 1370 (GA Leiden, archief van het Heilige Geest-weeshuis, nr. 428, fol. 23v, nr. 429, fol. 21 links). Welwillende mededeling van Drs. E.T. van der Vlist.
  18. H.G.A. Obreen, Geschiedenis van het geslacht Van Wassenaer, Leiden 1903, p. 22, noemt op grond van een onbetrouwbare zeventiende-eeuwse genealogie als Badeloghes echtgenoot "Hendrick Hendriks". Vandaar "Heinrich Hendriks" in Europäische Stammtafeln, Neue Folge hg. v. Detlev Schwennicke, Bd. 8, Marburg 1980, Taf. 40.
  19. Huisarchief Twickel, nr. 7394/1, fol. 51-51v.
  20. GA Leiden, rechterlijk archief, nr. 2, 1370-1390, fol. 28, voor de datering vgl. fol. 28v. Leidsche rechtsbronnen uit de Middeleeuwen, uitgegeven door P.J. Blok, 's-Gravenhage 1884, p. 10, 11.
  21. NA, archief van het klooster St. Ursula te Schiedam, supplement. Ons Voorgeslacht, jg. 23 (1968), p. 250, 251. De burggraaf noemt Willem Smeder op 16 februari 1373 "minen zwagher" (Huisarchief Twickel, nr. 7394/1, fol. 34v).
  22. Voor de "memorie Heynric Diddeboyssoens ende joncfrou Badeloghen sijns wijfs" werden jaarlijks diensten gehouden op hun graf in de St. Pieterskerk (Koninklijke Bibliotheek, handschriften, 73 E 40, fol. 64, vgl. 73 E 39, fol. 71, 73 E 41, fol. 32v). Willem Smeder hertrouwde met Catherijn Ghijsbrecht Florysz.dr.
  23. NA, archief van de abdij van Rijnsburg, nr. 603. Hij gaf dus uitvoering aan een beschikking van zijn overleden moeder.
  24. NA, archief van de heerlijkheden van de beide Katwijken en het Zand en van Valkenburg, nr. 361.

25. NA, archief van de abdij van Rijnsburg, nr. 413 (2 januari 1336), nr. 263 (6 december 1336). Met een zegel van dit type zegelde hij steeds als schout van Katwijk. Exemplaren van het tweede type stammen uit 1368; dit zegel gebruikte hij als schepen van Leiden.
26. Men treft het aan op de zegels van Heynric Gillis Stormsz., schepen en burgemeester van 's-Gravenzande, en meester Jacob Gillis Stormsz., pastoor en kanunnik van St. Adriaan te Naaldwijk, zonen van Gillis Storm Aerntsz. Deze was een zoon van Aernt Jan Grietenz.z., vermeld sedert 1378 (GA Westland, voormalige gemeente Monster, oud-archief, nr. 209, fol. 1v), ovl. 6 juli 1404 (Koninklijke Bibliotheek, handschriften, 73 E 38, fol. 152, GA Westland, archief van de Heilige Geest te Naaldwijk, nr. 9, fol. 99), die eenmaal, in een afschrift van een oorkonde van 10 augustus 1402, voorkomt als "Arent Jan Gerritsz[oon]sz[oon]" (NA, archief van de Nassause Domeinraad 1581-1811 met retroacta vanaf de dertiende eeuw, nr. 7380, fol. 38v); dit kan, doch hoeft niet een verschrijving te zijn. Bij Jan Grietenz. denkt men onwillekeurig aan het Leidse geslacht Van der Hant.
27. Matthijs Balen Jans zoon, Beschrijvinge der stad Dordrecht, Dordrecht 1677, p. 1347, 1348: "een blau veld, doorsneden met een gouden balk, beladen in 't hoofd van 't schild met twee open handen, de duymen tegens malkanderen staande, en in 't onderste deel met een zwarte hamer, de steele van goud". Het wapen zou gevoerd zijn door Maryken Joris (Mariken Kolff, Joris dochter), huisvrouw van Matthijs Aelberts.
28. Wapen Speelman: Nederland's Adelsboek, jg. 44 (1951), p. 472, jg. 77 (1986), p. 276, 277. Zie ook de gedachtenwisseling onder de titel "Het wapen der familie Speelman" in De Nederlandsche Leeuw, jg. 56 (1938), kol. 233-234, 275, 327-329, 473, 520-521, en H. den Boer, "Het geslacht Speelman te Vlaardingen" in Ons Voorgeslacht, jg. 45 (1990), p. 313-320.
29. Van Kan, p. 119.
30. NA, archief van de graven van Holland, nr. 242, fol. 54, nr. 243, fol. 66v.
31. NA, archief van de graven van Holland, nr. 220, fol. 53v, nr. 709, fol. 9v.
32. NA, archief van de graven van Holland, nr. 220, fol. 53v.
33. Ridderlijke Duitse Orde Balije van Utrecht, archief, nr. 1982. J.J. de Geer tot Oudegein, Archieven der Ridderlijke Duitse Orde, Balie van Utrecht, Utrecht 1871, p. 719, 720. Jan van Brabant wordt op 30 juni 1370 te Wateringen (Koninklijke Bibliotheek, handschriften, 73 E 38, fol. 25v, Algemeen Rijksarchief te Brussel, archief van de familie Van Reynegom de Buzet, nr. 1074, fol. 57) en op 18 november 1371 te Leiden (GA Leiden, archieven van de kerken, nr. 417, fol. 151v-152) als belending genoemd.

34. Op 31 mei 1339 schonk graaf Willem IV "Jan Alemanne onsen broeder den bastairt al dat goed dat Jan Bartoud van ons te liene helt ende ons van him mitten rechte anebestorven es, wat goede et si ende wair dat gheleghen es" (NA, archief van de graven van Holland, nr. 218, fol. 55). Deze Jan Baertout was ambachtsheer van Vlieland (Schotervlieland) in Kennemerland, vgl. ARA, archief van de graven van Holland, nr. 230, fol. 119. "Jan Baertout van Scoten, knape" trad op 7 januari 1310 als zegelaar op (Archiefdienst voor Kennemerland, gemeente Haarlem, archieven van de kloosters, nr. 5/3, fol. 344-344v).
35. Huisarchief Twickel, nr. 7394/1, fol. 53, vgl. nr. 7394/2, fol. 17-17v.
36. Hij was in 1393 schout van Voorschoten (NA, archief van de graven van Holland, nr. 1878). Welwillende mededeling van Drs. J.G. Endhoven.
37. GA Leiden, archieven van de gasthuizen, nr. 440, fol. 8, nr. 441, fol. 7v.
38. "Item ontfonghen [...] tot des Heylichs Gheests behoef int jair LXXXIII van Haeskijn Florys dochter van Brabant was testament sestien pond payments in manieren dat men alle jair doen des sonnendaechs ende des manendaechs voir sinte Jansdach nativitas Haeskijns jairrichtijt voirs. ende Florys van Brabant hoirs vader ende Katrijn hoirre moeder [...]" (Koninklijke Bibliotheek, handschriften, 73 E 40, fol. 43v, vgl. 73 E 39, fol. 48, 73 E 41, fol. 21v-22).
39. NA, archief van de graven van Holland, nr. 228, fol. 94.
40. Huisarchief Twickel, nr. 7394/2, fol. 17v.
41. J.H. de Vey Mestdagh, Liber sigillorum. De zegels in het archief van de Ridderlijke Duitse Orde, Balijs van Utrecht, 1200-1811, Utrecht 1995, dl. 1, p. 141, dl. 2, p. 66.
42. GA Leiden, archieven van de kerken, nr. 7, fol. 33v.
43. NA, archief van de graven van Holland, nr. 712, fol. 5v.
44. Huisarchief Twickel, nr. 7394/2, fol. 30. "Vier morgen lants gelegen in den ambocht van Poelgeest" is vermoedelijk een verschrijving.
45. Zij was de moeder van Jan Baertout en Hase en wellicht ook van zijn overige kinderen. Jan Baertout Hughenz. had twee broers Andries Hughenz. en Willem Hughenz. (GA Leiden, rechterlijk archief, nr. 41, 1434-1446, fol. 208). Willem Hughenz. is mogelijk vernoemd naar Willem Jan Bettenz.z., met wie Machtelt eerder gehuwd was geweest (GA Leiden, archieven van de kerken, nr. 7, fol. 33v).
46. Vermoedelijk niet alleen leenbezit: op 7 maart 1433 verkocht Jan Baertout Hughenz. met medewerking van zijn broer Andries Hughenz. twee morgen "vrij eygen" land in Wateringen (Koninklijke Bibliotheek, handschriften, 73 E 38, fol. 188-

188v).

47. NA, archief van de graven van Holland, nr. 712, fol. 67v, 137, nr. 713, fol. 119v.
48. R. Ladan en A.H. Netiv, "Leiden 1445. Hoeken in verzet", in Jaarboekje voor geschiedenis en oudheidkunde van Leiden en omstreken = Leids jaarboekje, dl. 80 (1988), p. 24-49.
49. Op 16 december 1446. NA, archief van de graven van Holland, nr. 714, Noordholland, fol. 19v-20.
50. Op 14 december 1446. Hendrik, heer van Wassenaar, burggraaf van Leiden, schonk hem het leen "ten vrijen eygen" om "zijn scattinge te betalen". Als tegenprestatie stond Jan Baertout Hughenz. de burggraaf de eigendom van 3½ morgen land in Zoeterwoude af, waarmee deze hem vervolgens beleende. Huisarchief Twickel, nr. 7394/3, fol. 65.
51. Hij treedt nog op in 1480, na 25 juli (GA Leiden rechterlijk archief, nr. 41, 1477-1486, fol. 104, voor de datering vgl. fol. 100, 108v). Hij had, behalve vier of vijf dochters uit twee huwelijken, slechts één zoon, Hughe Jan Baertoutsz. Deze heeft zijn vader niet lang overleefd; hij is tussen 5 april 1484 en 2 maart 1485 overleden, nalatende een weduwe Alijd (GA Leiden, rechterlijk archief, nr. 41, 1477-1486, resp. fol. 207 en fol. 262).
52. Zie ook zijn bijdrage "De kwartierstaat van Elisabeth van Swanenburgh" in B. de Keijzer (red.), Zuidhollandse genealogieën, Rotterdam 1986, p. 1-9.